

of the implementation process and the inclusion of new elements of activity, that is, innovative management is based on process management. Innovative management combines innovative management of development and management of innovation. To achieve the goal of educational innovation, it is advisable to use a set of methods for managing development: the organization of a system study of the educational management object; reflection of research results; projecting educational activities; programming and forecasting of educational activities; examination of project implementation and educational activities program.

Key words: management, educational activities, innovative management.

УДК 378.036:371.11

Корольова І. І.*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

У статті обґрунтовується сутність поняття «педагогічні умови» як взаємопов'язана сукупність обставин, засобів і заходів у педагогічному процесі, яка сприяє ефективній професійній підготовці майбутніх фахівців. Визначено, що педагогічні умови науковці поділяють на суб'єктивні внутрішньо-особистісні (психологічні), об'єктивні зовнішні (дидактичні, методичні, комунікативні й організаційні умови). Встановлено, що педагогічними умовами формування професійної компетентності майбутніх менеджерів освітньої галузі є врахування суб'єктами взаємодії особливостей формування професійної компетентності майбутніх менеджерів освіти, упровадження структурно-поетапної організації її формування; використання сучасних педагогічних технологій у процесі їх професійної підготовки.

Ключові слова: педагогічні умови, організаційно-педагогічні умови, професійна підготовка, менеджери освітньої галузі.

Сьогодення, що характеризується інтеграційними процесами України у світовий та європейський освітній простір, новими соціальними, економічними потребами, вимагає суттєвих змін у професійній підготовці фахівців конкурентоспроможних, здатних до творчої самореалізації, самовдосконалення. Адже у Національній доктрині розвитку освіти в Україні у XXI столітті визначено, що головною метою національної освіти є створення умов для розвитку і творчості кожного громадянина України. Тому актуально постає питання формування професійної компетентності у процесі фахової підготовки в умовах вищого освітнього закладу.

Методологічними засадами процесу формування професійної компетентності майбутніх менеджерів освітньої галузі є положення Законів України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки (2012) та ін., які наголошують на нагальності фундаменталізації професійної підготовки менеджера освітньої галузі, її неперервності, гуманістичної спрямованості, демократизації, всебічності та варіативності.

Мета статті полягає у розкритті сутності педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх менеджерів освітньої галузі. Питання щодо наукових основ формування професійної компетентності майбутніх фахівців в умовах освітнього середовища вищого освітнього закладу було предметом дослідження вчених Н. Бібік, О. Гури, А. Глузмана, О. Дубасенюк, В. Лугового, В. Майбороди, В. Манька, О. Пометун, С. Сисоевої, В. Стрельщикова та ін.. Засади формування професіоналізму, професіональної культури, професійної майстерності та професійної компетентності педагогічних працівників вишу висвітлюються у працях А. Андрющенка, В. Бондаря, Н. Гузій, І. Зязюна, О. Комар, В. Кременя, Н. Кузьміної, В. Лозової, Н. Протасової, В. Тесленка та ін.. Особливості підготовки майбутніх фахівців до професійного

*© Корольова І. І.

спілкування та взаємодії обґрунтовують А. Амеліна, А. Большакова, О. Пометун, С. Сисоева та ін., застосування технологій навчання у співробітництві розкривають В. Гриньова, С. Іванова, Т. Сенько та ін.. Проте, незважаючи на спроби науковців дослідити професійну компетентність, потребує ґрунтовного вивчення проблема педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх менеджерів освітньої галузі.

Динаміка змін в освітній сфері, що визначається новими потребами суспільства, вимагає якісної підготовки фахівців, у тому числі і менеджерів освітньої галузі, що у свою чергу передбачає створення відповідних умов професійної підготовки, яка б задовольняла ці потреби та вимоги., тобто педагогічних умов становлення та розвитку студентів. Адже, педагогічні умови переважно науковці визначають як сукупність можливостей (обставин, внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик), соціально-педагогічних і дидактичних фактів, що забезпечують успішне вирішення завдань, високу результативність тощо.

Узагальнене розуміння категорії «педагогічна умова» надає К. Костюченко визначаючи, як сукупність об'єктивних можливостей, обставин і заходів педагогічного процесу, яка виступає результатом цілеспрямованого відбору, конструювання і використання елементів змісту, методів, а також організаційних форм освітнього процесу для досягнення поставлених цілей [6]. На думку Т. Шамової, педагогічні умови є чинниками успіху у процесі управління навчанням [10]

Результати студіювання довідникової літератури засвідчили, що «педагогічну умову» розуміють як обстановку, у якій здійснюється що-небудь, обставини, при яких відбувається що-небудь; обов'язкові обставини, передумови, що визначають, зумовлюють існування чого-небудь [3, с. 870-871], а «умова» трактується як сукупність об'єктів (речей, процесів, відносин тощо), необхідних для виникнення чи існування зміни даного об'єкта (що зумовлюється) [8, с. 286].

У контексті нашого дослідження обґрунтування сутності поняття педагогічної умови найбільш вдало надає К. Касярум, підкреслюючи, що це взаємопов'язана сукупність обставин, засобів і заходів у педагогічному процесі, яка сприяє ефективній професійній підготовці майбутніх фахівців. Дослідник виділяє підгрупи, а саме, психологічні, дидактичні, методичні, комунікативні, організаційні, які розподіляє на групи – суб'єктивні внутрішньо-особистісні, об'єктивні зовнішні [5]. Суб'єктивні внутрішньо-особистісні умови (психологічні) передбачають створення атмосфери стимулювання, позитивної мотивації до майбутньої професійної діяльності.

До об'єктивних зовнішніх умов відносяться дидактичні, методичні, комунікативні й організаційні умови. Дидактичні умови передбачають співпрацю суб'єктів освітнього процесу, дотримання дидактичних принципів індивідуалізації та диференціації навчання, системності та послідовності. Методичні умови пов'язуються з навчально-методичним забезпеченням освітнього процесу та визначаються як сукупність форм, методів, засобів навчання, спрямованих на формування у майбутніх фахівців певних професійних умінь, зокрема умінь планування, організації, мотивації, контролю, прийняття рішень тощо. Комунікативні умови пов'язані з вербальною і невербальною комунікацією, спрямованою на реалізацію процесу формування певних професійних умінь студентів під час професійного навчання. Організаційні умови становлять сукупність операцій, спрямованих на досягнення динаміки у процесі формування професійних умінь студентів шляхом залучення до суб'єктної взаємодії.

Водночас було враховано у дослідженні інша точка зору, Є. Хрикова, згідно якої педагогічні умови створюються педагогами, а фактори існують об'єктивно, незалежно від діяльності. Тому педагогічні умови тлумачить як обставини, які обумовлюють певний напрямок розвитку педагогічного процесу. На думку вченого вони є складним утворенням і включають складові: нормативну і практичну спрямованість на організацію педагогічної діяльності; спрямованість на підвищення ефективності педагогічної

діяльності; обґрунтування доцільності введення шляхом поєднання емпіричних та теоретичних процедур наукового дослідження [9].

З інших позицій підходить до трактування «педагогічних умов» Т. Гуцан, яка зазначає, що «педагогічні умови – це структурна оболонка педагогічних технологій чи педагогічних моделей; завдяки педагогічним умовам реалізуються компоненти технології». Як стверджує науковець, реалізація педагогічних умов має на меті: забезпечення організаційно-педагогічного й психолого-педагогічного супроводу професійної підготовки майбутніх фахівців; вдосконалення системи їх професійної підготовки для роботи в означених умовах; визначення форм і методів інформаційної підтримки процесу формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності в реальних умовах загальноосвітнього навчального закладу [1]. Зважаючи на таку точку зору дослідників можна зазначити, що педагогічні умови професійної підготовки фахівців мають відображати функціональну її структуру та водночас пропонувати методику реалізації або певні технології.

Професійна компетентність не обмежується окремими якостями особистості, їх сумою або окремими навичками. Вона відображає не лише потенціал, що має людина та здатність його використовувати, але й породжує нові явища, якості життя та діяльності, що дозволяють людині бути успішною [7]. Тому професійна підготовка як цілісна система, визначається принципом суб'єктного розвитку і саморозвитку особистості майбутнього фахівця. Поряд із формуванням професійно значущих якостей особистості важливим є оволодіння кожним студентом системними знаннями про закономірні зв'язки людини з природою, державою, про процеси становлення особистості в реальному соціокультурному і освітньому просторі, розвиток творчого потенціалу кожного майбутнього менеджера, формування внутрішньої установки на самоосвіту, самовиховання і саморозвиток.

Процес формування фахівців вважає Г. Єльнікова, є процесом керованим, що ґрунтується на: цілевстановленні, котре включає узгодження цілей всіх суб'єктів управління й урахування реальної ситуації в процесі прогнозування, програмування, яке забезпечує створення критеріальної вимірюваної моделі результату; цілеспрямованні через процеси організації діяльності виконавців при оптимальному розподілі функцій і повноважень, координації та регулювання їх взаємодії; ціледосягненні: проводиться контроль одержаного результату через установлення зворотного зв'язку, аналіз і висновок про ефективність управління [4].

Важливу роль у цьому процесі відіграє характер взаємодії між його суб'єктами (викладачем і студентами), який активізує та вдосконалює суб'єктну діяльність студентів, сприяє формуванню стійкої установки на необхідність переходу від репродуктивної до творчої діяльності. А це може відбуватися за умови вільного вибору способів саморозвитку, регулювання самоосвіти, а відповідно зумовлюється професійне зростання. Здійснення професійної підготовки визначає необхідність усвідомлення майбутнім фахівцем позиції суб'єкта професійного розвитку, що дозволить йому зрозуміти цілі та задачі професійної підготовки, а саме формування професійної компетентності, бути вмотивованим на здобуття якісної освіти, здатним до самовдосконалення.

Активне залучення студентів до діяльності, зокрема до навчальних виробничих ситуацій, вимагає більш компетентних дій, оцінок, аналізу набутого досвіду (професійної рефлексії), а відтак забезпечує його становлення як суб'єкта професійної діяльності та професійного розвитку. Але на етапі навчання майбутній фахівець стає суб'єктом навчання, і тільки в подальшому стає суб'єктом професійної діяльності та професійного розвитку.

Освітня діяльність викладачів і майбутніх менеджерів у процесі професійної підготовки здійснюється поетапно з поступовим зростанням обсягу і складності набутих студентами знань, умінь і навичок з різних дисциплін як нормативного блоку,

так і варіативного. Зокрема, курс «Керівник навчального закладу» надає можливості студентам набутти знань з науково-теоретичних засад управлінської діяльності, моделі сучасного менеджера освіти, особливостей управління освітою на сучасному етапі, інновацій внутрішньошкільного управління та тощо. А курси «Управління навчальною та виховною роботою», «Техніка управлінської діяльності», «Правові аспекти управління навчальним закладом та ін. розкривають особливості управлінської діяльності керівника навчального закладу за певними напрямками його фахової діяльності; техніки, методи, прийоми здійснення управлінської діяльності (планування, мотивації, організації, контролю); особливості нормативно-правового супроводу його діяльності тощо. Такий підхід до організації та здійснення професійної підготовки майбутніх управлінців забезпечує вирішення низки завдань: формування наукового світогляду та оволодіння методами дослідження; формування професійного досвіду майбутнього фахівця; розвиток мотивації до управлінської діяльності, до творчого розв'язання завдань у практичній діяльності з фаху.

Водночас ефективність професійної підготовки майбутніх менеджерів освітньої галузі посилюється у процесі дисциплін вільного вибору студентами, які забезпечують успішність співробітництва, вивчення досягнень світової науки у галузі освітнього менеджменту. Отже, однією з педагогічних умов підготовки майбутніх менеджерів є вивчення фахових дисциплін. Таким чином, з огляду цієї точки зору на проблему нашого дослідження – формування професійної компетентності буде визначатися знаннями фахових дисциплін та додаткових спецкурсів.

Відомо й обґрунтовано в педагогіці та методиці викладання дисциплін, що якість здобутих знань та вмінь залежить від правильного вибору системи методів, прийомів, форм, засобів навчання, тобто технологій. Дибкова Л. стверджує, що впровадження в навчальну діяльність технології реалізації форм і методів індивідуального підходу сприяє більш ефективному формуванню професійної компетентності. Аргументовано доводить, що при збільшенні показників особистісних якостей студентів (мотивації, самооцінки, суб'єктивного локусу контролю) результати їх навчальної діяльності поліпшуються. Тому доцільне проектування викладачем навчального процесу повинно ґрунтуватися на застосуванні таких форм і методів індивідуального підходу, які розвивають ці особистісні якості. Дослідниця підкреслює, що необхідно розглядати студента як окрему особистість, яка володіє набором індивідуальних особливостей, притаманним лише їй одній, можна коригувати прояв тих чи інших позитивних якостей і зменшувати рівень негативних, ефективно застосовувати відповідні педагогічні технології [2].

Ефективним способом професійної підготовки сучасні дослідники вважають кейс метод як способу активного навчання, особливістю якого є створення проблемної ситуації на основі фактів об'єктивної життєдіяльності суб'єктів освітнього процесу (проблемних виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків тощо), рішення яких мають декілька варіантів. Широкого застосування у практиці формування досвіду педагогічної та управлінської діяльності у майбутніх менеджерів освітньої галузі набуває проектний метод навчання, що вирізняється міжпредметністю, передбачає співвіднесення і систематизацію знань з різних дисциплін; необхідністю використання інформаційно-комунікаційних технологій. Дидактична гра є впливовим чинником у формуванні професійного досвіду у студентів, адже передбачає ігрове моделювання подій та явищ, що вивчаються, має чітко поставлену мету навчання і відповідний меті результат. Активно використовують метод мозкового штурму, проблемне навчання, технології успіху та ін., що сприяють розвитку критичного мислення, роботі у команді тощо. Отже, сучасні педагогічні технології характеризуються тим, що: збагачують освітній процес за рахунок впровадження активних, аналітичних і комунікативних способів навчання та зумовлюють суб'єкт-суб'єкту взаємодію; забезпечують високий рівень його функціонування; формують компетентність майбутніх фахівців освіти.

Виходячи з цього, педагогічними умовами формування професійної компетентності майбутніх менеджерів освітньої галузі у процесі професійної підготовки виділено такі: врахування суб'єктами освітнього процесу особливостей формування професійної компетентності; упровадження чіткої структурно-поетапної організації формування професійної компетентності майбутніх менеджерів; використання сучасних педагогічних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів освітньої галузі.

Перспективи подальшого дослідження пов'язані експериментальною перевіркою ефективності виділених педагогічних умов підготовки менеджерів освітньої галузі до управлінської діяльності.

Література:

1. Гуцан Т. Г. Педагогічні умови формування готовності майбутніх вчителів економіки до профільного навчання старшокласників [Електронний ресурс] / Т. Г. Гуцан. – Режим доступу : <http://intkonf.org>.
2. Дибкова Л. М. Індивідуальний підхід у формуванні професійної компетентності майбутніх економістів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Дибкова Людмила Миколаївна. – К., 2006. – 20 с.
3. Ефремова Т. Новый словарь русского языка толково-образовательный / Т. Ефремова. – М. : Русский язык, 2000. – Т. 2. – 1088 с.
4. Єльнікова Г. В. Теоретичні основи адаптивного управління соціальними системами / Г. В. Єльнікова // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – № 6. – С. 59-64.
5. Касярум К. В. Формування комунікативної компетенції майбутніх викладачів вищої школи / К. В. Касярум // Збірник наукових праць. Частина 1, 2011. – С. 99-105.
6. Костюченко К. Є. Педагогічні умови формування раціонально-критичного мислення у майбутніх учителів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / К. Є. Костюченко. – Кіровоград, 2011. – 20 с.
7. Луценко Л. И. Компетентностная модель повышения квалификации директора школы / Л. И. Луценко // Педагогика. – 2005. – № 30. – С. 61.
8. Філософський енциклопедичний словник. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.
9. Хриков Є. М. Педагогічні умови в структурі наукового знання [Електронний ресурс] / Є. М. Хриков. – Режим доступу : <http://hrykov.luguniv.edu.ua>.
10. Шамова Т. И. Активизация учения школьников. – М. : Педагогика, 1982. – 209 с.

Королева И. И.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ ОБРАЗОВАНИЯ

В статье обосновывается сущность понятия «педагогические условия» как взаимосвязанная совокупность обстоятельств, средств и мероприятий в педагогическом процессе, которая способствует эффективной профессиональной подготовке будущих специалистов. Определено, что педагогические условия ученые разделяют на субъективные внутренне личностные (психологические), объективные внешние (дидактические, методические, коммуникативные и организационные условия). Установлено, что педагогическими условиями формирования профессиональной компетентности будущих менеджеров образования является учет субъектами взаимодействия особенностей формирования профессиональной компетентности будущих менеджеров образования; внедрение структурно-поэтапной организации ее формирования; использование современных педагогических технологий в процессе их профессиональной подготовки.

Ключевые слова: педагогические условия, организационно-педагогические условия, профессиональная подготовка, менеджеры образования.

Koroleva I. I.

THE CONDITIONS OF FORMATION OF FUTURE MANAGERS' PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE EDUCATION SECTOR

The article deals with the essence of the concept of «pedagogical conditions» as an interconnected set of circumstances, means and measures in the pedagogical process, which promotes effective training of future specialists. It is determined that scholars divide the pedagogical conditions into subgroups: psychological, didactic, methodical, communicative, organizational, which are classified into such groups as subjective inner-personal (includes creating the atmosphere of stimulation, the positive motivation for future professional activity) and objective external (involves didactic, methodical, communicative and organizational conditions).

It is established that the conditions of formation of future managers' professional competence of the education sector are subjects' consideration of peculiarities of the interaction of the formation of future education managers' professional competence, the introduction of the structural and phased organization of its formation; the usage of modern pedagogical technologies in the process of their professional training. It is underlined such an important factor as subjects' cooperation of the educational process, which is characterized by specially organized, scientifically substantiated pedagogical management of educational activity, which provides a phased implementation of its respective goals, functions and structure. Such professional training is gradually filled with different content. The mechanism, that ensures the formation and implementation of professional skills among students, is a specially organized students' educational and cognitive activity using methodological systems that form the basis of interactive learning technology.

Key words: pedagogical conditions, organizational-pedagogical conditions, professional training, managers of the education sector.